

Opleidingsmateriaal Taalgericht Vakonderwijs

Een pakket in ontwikkeling

Maaïke Hajer, mmv Bart van der Leeuw, Theun
Meestringa, Gerald van Dijk

7 november 2012

slo

Taalgericht vakonderwijs taal- en vakdoelen geëxpliciteerd: CONTEXTRIJK

Leren vanuit voorkennis, met alle
zintuigen, vol

slo aanknopingspunten, visualisering

MET TAALSTEUN

Hulp bij begrijpen en produceren van
(vak-) taal. Feedback op je taalgebruik

VOL INTERACTIE:
Pratend en schrijvend leren

Aanleiding

- Velerlei professionaliseringsactiviteiten sinds begin jaren '90
- Materialen voor opleiding en professionalisering
- Systematisering nieuwe didactiek , Platform Taalgericht Vakonderwijs (2001), Handboek TVO 2004
- Ontwikkelpromjecten *Taalgericht vooruit!* en *Taalgericht devakken in!*
- LEONED Kennisplatform opleidingsmaterialen

- Wens tot vakspecifieke uitwerking en integrale planning,
- Samenhangende 'tomtom'door de bestaande materialen

- Behoefte aan beter inzicht in ontwikkeling docentbekwaamheden (Knezic 2011, Smit te verschijnen 2013)

slo

Pakket ‘modules’

“Docenten die de talige dimensie van hun vak in doelen hebben gevat, kunnen gerichtere klasseninteractie organiseren en feedback geven op leerling-taal , ook bij schriftelijke taalproductie, ter verhoging van de kwaliteit van hun vakonderwijs”.

slo

- Voor opleiders en nascholers/begeleiders bovenbouw basisonderwijs en voortgezet onderwijs
- Flexibel inzetbaar en te bewerken voor eigen gebruik
- Met veel verwijzingen naar bestaande materialen, waaronder videofragmenten
- Vakoverstijgend, maar met specificaties voor tenminste NASTEC en reken-wiskunde
- Te beproeven op effectiviteit

Doelen

- Leraren (in opleiding) zicht geven op de relevante keuzes bij het ontwikkelen van taalgerichte vak-lessenseries. Hen daarmee ervaring laten opdoen. Volgen hoe de modules voldoen in de praktijk.

slo

Specifieke planningsaspecten in samenhang:

- vakdoelen zo formuleren dat de taaldimensie zichtbaar en observeerbaar wordt
- informatieve teksten selecteren en geschikte verwerkingsvormen te kiezen
- mogelijkheden tot en belang van plannen van leerzame interactie in plenaire setting, en in andere groeperingsvormen (groepswork, duo's, individuele begeleiding)
- de eerder besproken planningsaspecten opnemen in lesvoorbereidingsroutine/procedure.

Introductie

Vak-taaldoelen formuleren

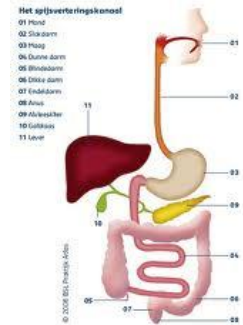
Nieuwe leerstof
introduceren a.h.v. teksten

Interactievormen plannen

Feedback geven en
beoordelen

slo

Achtergrond: Van dagelijkse naar schooltaal

Cognitief complex

*Planning van
mondelijke interactie
als overgang DAT-CAT*

slo

Veel steun uit context

speeksel voeding verteringsprocessen functie werking

SCHOOLS TAALGEBRUIK

weinig steun uit context

DAGELIJKS TAALGEBRUIK

Eten kauwen spug

Cognitief minder complex

Module 1: taalontwikkelend vakonderwijs

- Oriëntatie op ontwikkeling dagelijkse taal – schooltaal, intro kwadrant Cummins / Gibbons als planningshulp

slo

Module 2: Vaktaaldoelen formuleren

Doel:

- De leraar (in opleiding) kan vaktaaldoelen voor zijn vak onderscheiden, formuleren en verwerken in onderwijs.
- Onderliggende vaardigheden daarbij zijn
- - de leraar kan beschrijven wat vaktaal is en welke functie die taal voor zijn vak heeft;
- - de leraar kan vaktaal opsporen in teksten;
- - de leraar kan vaktaaldoelen formuleren en selecteren.

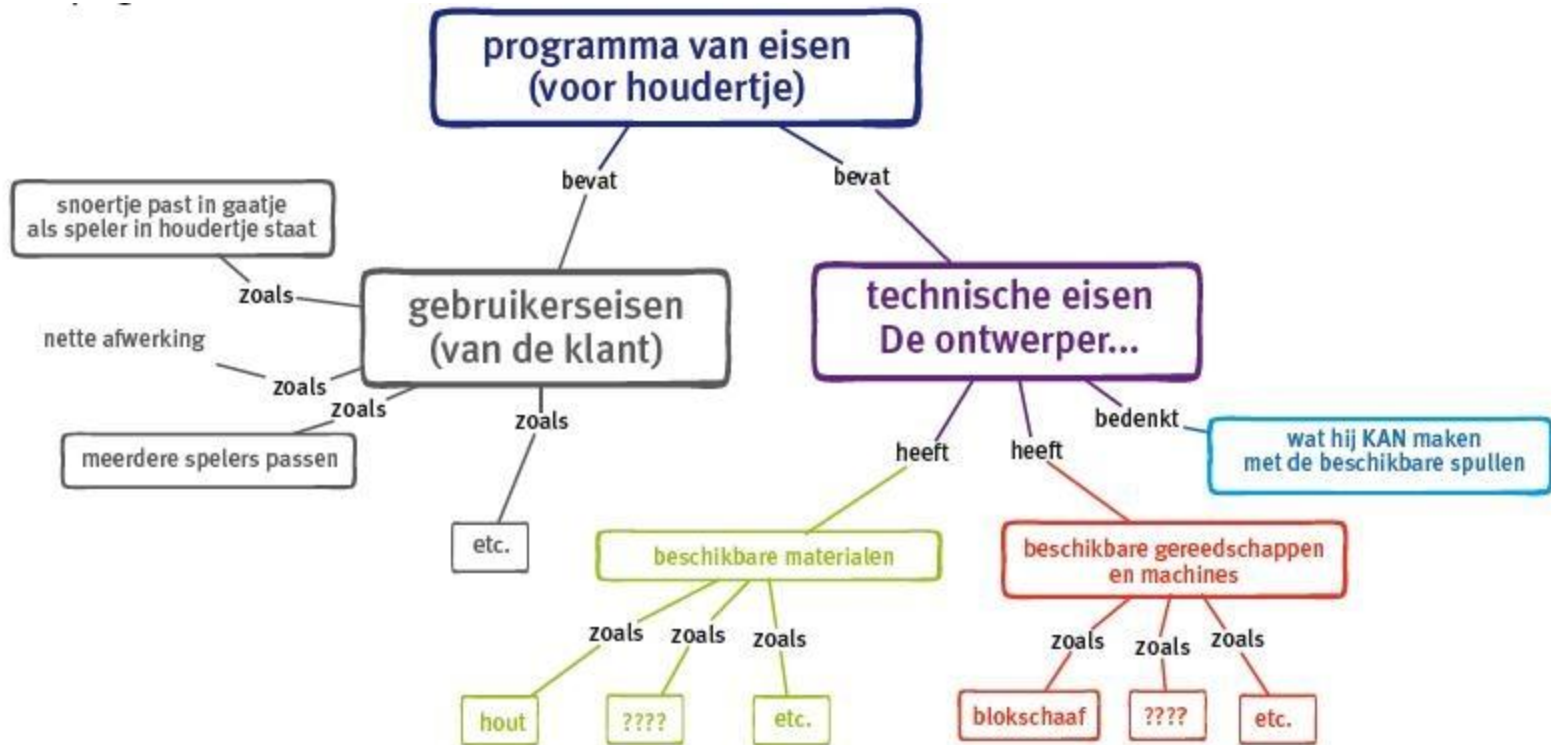
slo

Opzet:

- Functie van vaktaal?
- Wat zijn kenmerken van de taal van mijn vak?
- De selectie en formulering van vaktaaldoelen.

Begrippen, begripsrelaties en vakmatig redeneren

slc

Module 3 Introductie leerstof a.h.v. informatieve teksten

- Selectie van teksten, passend bij de doelen vanuit zicht op tekstsoorten en tekstcomplexiteit
- • Didactisering: belang van contextualisering en behandeling van teksten
- Mogelijkheden tot interactieve verwerking van teksten
- Mogelijkheden tot verrijken van leerstof met nieuwe tekstbronnen naast de leergang

Module 4 Interactievormen plannen

Doelstellingen

De leraar (in opleiding) kan benoemen/ beschrijven

- de onderwijskundige functies van interactievormen in verschillende lesfasen
- visies op belang van mondelinge participatie voor leerprocessen, met name vanuit de socioculturele leertheorie
- mogelijkheden tot koppeling van mondelinge interactie aan lezen en schrijven binnen het vak
- (- onderscheidt macro scaffolding en micro scaffolding in interactie? Naar module 1 en 5)
- betekenisonderhandeling, focus interactie op betekenisconstructie

Vaardigheidsaspecten: de leraar (in opleiding) kan m.b.v. die kenniselementen

- Bij lesopnames uit diverse vakgebieden de mondelinge interactievormen benoemen en op de functie reflecteren
- Een beredeneerde planning uitwerken van interactievormen binnen een leerstofeenheid
- ... waarbij de functie gerelateerd wordt aan de geformuleerde vak(taal)doelen (vgl. module 2)
- Interactieve werkvormen uitwerken rondom informatieve teksten (vgl. module 3)
- Aandachtspunten benoemen voor de eigen rol in het bieden van taalsteun/feedback tijdens mondelinge interactievormen

slo

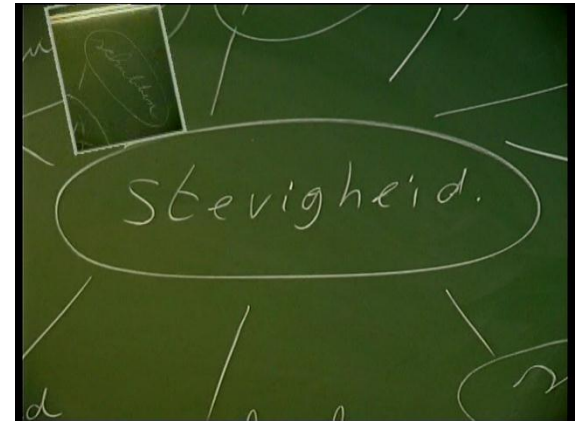

slo

Opzet

- Oriëntatie op de geplande inzet van interactie in leerprocessen
- Bespreking /verkenning van gangbare interactievormen in het eigen vak/de eigen lespraktijk en de functie ervan in het licht van de vakdoelen
- Observeren van leerling/leerkracht en leerling/leerlinginteractie in enkele videoopnames, in het bijzonder van het eigen vakgebied; benoemen in termen van participatiepatronen, functie en aard van betekenisconstructie
- Naar toepassing in praktijk: reflectie op eigen keuzes en vormgeving van interactieve werkvormen in eigen lespraktijk

Bv interactievormen in 'Heeft een kwal botten?'

Module 5 Feedback en beoordeling

- Nog in ontwikkeling
- Grijpt terug op m.n. begrip macro- en microscaffolding uit 1. en geformuleerde doelen uit 2.

slo

Werkwijze/ aanpak

slo

- Waar mogelijk: exemplarische didactiek, teach as you preach
- Oriëntatie >
- Theorie/ Begrippen ontwikkelen >
- Demonstratie/ praktijk verkennen >
- Vaardigheidstraining/, planningsaspecten beproeven >
- Integreren en verdiepen

Formatieve evaluatie van de modules

- Hoe worden de modules ingezet in diverse contexten?
- draagt het werken met de modules bij aan de ontwikkeling van de beoogde competenties?
- zo ja, wat zijn de werkzame ingrediënten en condities
- zo nee, welke wijzigingen zijn wenselijk

Dataverzameling via interviews, verzameling producten, enquête, bespreking in gebruikersgroep

Planning

- Begin januari 2013 eerste versies gereed voor gebruik
- Beschikbaar voor deelnemers aan de proef
- Beproeving/ bewerking waar wenselijk met steun SLO
- Verzameling ervaringen gedurende 2013.
- Herziening eind 2013.

slo

Vragen

Gewenste vorm ?

- Webgebaseerd met doorklikbare links naar o.a. weblectures en LEONED_opleidingsmaterialen
- en printbare PDFs en powerpointpresentaties
- Flexibel in te zetten en te wijzigen

slo

Contexten?

Omvang circa 4 a 8 uur per onderdeel/module met verdiepingsmogelijkheden?

Gewenste steun/samenwerking: contact maaike.hajer@hu.nl of m.hajer@slo.nl